

Το Δοξαστικό των Αίνων της Γ' Κυριακής των Νηστειών (Θεόδωρος Ρόκας, Θεολόγος - ΜΑ Ερμηνευτικής Θεολογίας)

/ [Πεμπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Γ' Κυριακή των ή αλλιώς Κυριακή της Σταυροπροσκυνήσεως και σύμφωνα με το Συναξάρι της ημέρας: *“τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, Κυριακῇ τρίτῃ τῶν Νηστειῶν, τὴν Προσκύνησιν ἐορτάζομεν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ*” Συναξάρι της εορτής. Η Κυριακή αυτή ονομάστηκε έτσι -Κυριακή της Σταυροπροσκυνήσεως- επειδή κατά την ημέρα αυτή προβάλλεται από την Ορθόδοξο Εκκλησία ο Τίμιος Σταυρός και εκτίθεται σε προσκύνηση από τους πιστούς προκειμένου να τους ενδυναμώσει να συνεχίσουν τη νηστεία και τον αγώνα της καταπολέμησης των παθών, όπως ακριβώς

πληροφορεί το Υπόμνημα του Συναξαρίου της ημέρας: “τῇ αὐτοῦ δυνάμει, Χριστέ ὁ Θεός, καὶ ἡμᾶς τῶν τοῦ πονηροῦ διαφύλαξον ἐπηρειῶν, καὶ τὰ θεῖά σου Πάθη, καὶ τὴν ζωηφόρον Ἀνάστασιν προσκυνῆσαι ἀξίωσον, τὸ τεσσαρακονθήμερον εὐμαρῶς διανύσαντας στάδιον, καὶ ἐλέησον ἡμᾶς ὡς μόνος ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος”.

Ολόκληρη η υμνολογία της ημέρας, αρχής γενομένης από τα Στιχηρά Ιδιόμελα του εσπερινού, τα δοξαστικά του εσπερινού, το απολυτίκιο, ο κανόνας του ὁρθρου, τα μεσώδια καθίσματα, το κοντάκιο, ο οἶκος, τα εξαποστειλάρια και οι αἵνοι ἔχουν ως σημεῖο αναφοράς, ως αποκλειστικό περιεχόμενο ένα και μοναδικό θέμα. Τον ζωοποιό Σταυρό του Κυρίου. Η υμνολογία αφενός εγκωμιάζει το Σταυρό του Κυρίου, υπενθυμίζοντας με αυτόν τον τρόπο στους πιστούς τη σημασία που ἔχει στη ζωή τους ο Σταυρός αφετέρου κάνει συνεχείς αναφορές στο Πάθος του Κυρίου, μέσω του οποίου λυτρώθηκε η ανθρώπινη φύση από την αμαρτία.

Εξαίρεση από τα ανωτέρω υμνογραφικά στοιχεία της εορτής αποτελεί το δοξαστικό των αίνων της Ακολουθίας του Ὁρθρου, το οποίο δεν κάνει την παραμικρή αναφορά στο Σταυρό του Κυρίου, αλλά αντίθετα κάνει λόγο για ένα άλλο περιστατικό. Το δοξαστικό των αίνων είναι το ακόλουθο:

“Τὴν ὑψηλόφρονα γνώμην τῶν κακίστων Φαρισαίων ὁ πάντων Κύριος παραβολικῶς ἐκφεύγειν ταύτην ἐδίδαξε καὶ μὴ ὑψηλοφρονεῖν, παρ’ ὃ δεῖ φρονεῖν, πάντας ἐπαίδευσεν ὑπογραμμὸς καὶ τύπος ὁ αὐτὸς γενόμενος, μέχρι Σταυροῦ καὶ θανάτου, ἑαυτὸν ἐκένωσεν. Εὐχαριστοῦντες οὖν σὺν τῷ Τελώνῃ εἰπώμεν, ὁ παθὼν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἀπαθὴς διαμείνας Θεὸς τῶν παθῶν ἡμᾶς ῥῦσαι, καὶ σῶσον τὰς ψυχὰς ἡμῶν”.

Για ποιό λοιπόν θέμα κάνει λόγο το δοξαστικό των αίνων; Μα φυσικά για την αντιπαραβολή του Τελώνου και του Φαρισαίου, αντιπαραβολή που προέρχεται από την περίφημη παραβολή – διήγηση που απαντά στο κατά Λουκάν ευαγγέλιο (18,10-14), την παραβολή του Τελώνου και του Φαρισαίου. Με αυτήν την παραβολή ξεκινά η περίοδος του Τριωδίου, δηλ. η περίοδος εκείνη που εκτείνεται σε δέκα (10) εβδομάδες, συμπεριλαμβανομένης της Μεγάλης Εβδομάδας, γίνεται χρήση του λειτουργικού βιβλίου του Τριωδίου στις ακολουθίες της Εκκλησίας και ολοκληρώνεται το πρωί του Αγίου και Μεγάλου Σαββάτου.

Όπως υπαινίσσεται το ανωτέρω δοξαστικό, η Κυριακή του Τελώνου και του Φαρισαίου δεν ήταν η πρώτη Κυριακή της περιόδου του Τριωδίου, αλλά η τρίτη κατά σειρά Κυριακή της Μεγάλης Τεσσαρακοστής, όπου στο μέσο της προβαλλόταν από την Εκκλησία η αντίθεση δυο τρόπων ζωής και επιδιωκόταν να γίνει κατανοητό από τους πιστούς πως δεν σώζεται ο άνθρωπος μόνο από την τήρηση του Νόμου, αλλά απαιτείται η ηθική και ψυχική καθαρότητα, σε συνδυασμό με άλλες αρετές όπου τότε ο άνθρωπος αποδέχεται τη χάρη του Θεού και σώζεται.

Η Κυριακή της Σταυροπροσκυνήσεως ως ημέρα προσκύνησης του Τιμίου Σταυρού ορίστηκε κατά την πορεία του χρόνου ίσως λόγω της μεταθέσεως της εορτής της ευρέσεως του Τιμίου Σταυρού μετά των τιμίων ήλων που εορτάζεται στις 6 Μαρτίου (*“Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη τῆς εὐρέσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ μετὰ τῶν τιμίων ἥλων, ὑπὸ τῆς μακαρίας Ἑλένης”* Συναξάρι 6^{ης} Μαρτίου). Επειδὴ ἡ 6^η Μαρτίου συμπίπτει, συνήθως, ἡμέρᾳ κατὰ τὴν ὁποία δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ ἐπίσημος εορτασμός λόγω τοῦ “πένθιμου” τῆς Σαρακοστής μετετέθη αὐτή ἡ εορτή τὴν 7^η Κυριακή τῶν Νηστειῶν καὶ ἔλαβε πλέον πανηγυρικὸ χαρακτήρα παρόλο που ἄλλαξε ἀκόμα καὶ τὸ περιεχόμενο τῆς.

Κατάλοιπό λοιπόν του περιεχομένου της αφιέρωσης της 7^η Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν στὴν παραβολή τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου ἀποτελεῖ ὄχι μόνο τὸ δοξαστικὸ τῶν αἰνῶν τοῦ ὁρθοῦ ἀλλὰ καὶ τὸ πρῶτο ἰδιόμελο τῶν ἀποστίχων τοῦ Κατανυκτικοῦ εσπερινοῦ τῆς ἰδίας Κυριακῆς

“Ἀτενίσαι τὸ ὄμμα εἰς οὐρανόν, οὐ τολμῶ ὁ τάλας ἐγώ, ἐκ τῶν πονηρῶν μου πράξεων, ἀλλ’ ὡς ὁ Τελώνης στενάξας κραυγάζω σοι· Ὁ Θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ, καὶ φαρισαϊκῆς ὑποκρίσεως ῥῦσαι με, ὡς ὁ μόνος εὐσπλαγχνος

